

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1976

BRNO 1978

Xylotomická analýza dřev od Strážnice přinesla tyto výsledky: dub /*Quercus* sp./ - 30 vzorků, jasan /*Fraxinus excelsior* s.l./ - 9 vzorků, topol /*Populus* sp./ - 1 vzorek, trnka /*Prunus spinosa*/ - 1 vzorek. Porovnáme-li je s dosavadními výsledky z Mikulčic pak si povšimneme nedostatku jilmu; v době předvelkomoravské i velkomoravské tvořily stromové patro tyto hlavní dřeviny - dub, jilm a jasan, provázené habrem. Proto jilmové doubravy, nepostihované pravidelnými záplavami, předpokládáme za hlavní součást lesních porostů v nivě Moravy ve 2. pol. 1. tisíciletí. V nálezích od Strážnice převládají dub s jasanem, prozrazujícím blízkost vodního toku, vyšší hladinu spodní vody, případně občasné záplavy. To by odpovídalo poloze nálezů, lemujících původní koryto řeky, v jehož bezprostřední blízkosti se projevovalo kolísání hladiny, podmíněné např. jarním táním. Nálezy od Strážnice znovu dokazují odlišný charakter nivy řeky Moravy v ranném středověku na rozdíl od pozdního, kdy docházelo k častým pravidelným záplavám, zabahňování tvrdého luhu a jeho přeměně v měkký luh.

L i t e r a t u r a :

- E. Opravil, 1976; Stáří povodňových sedimentů v jižní části Hornomoravského úvalu /Kvasice, okres Kroměříž/, Sborník geol. věd Antropozoikum 11.
J. Otruba, 1927-28: Příspěvek k poznání quartérní květeny v okolí Olomouce, ČMM 25, 237-250.

Hölzer aus der Basis der Überschwemmungsablagerungen des Flusses Morava bei Strážnice /Bez. Hodonín/. Während des extrem niedrigen Wasserstandes im Jahre 1976 wurde die Basis der Überschwemmungsablagerungen auf dem nicht regulierten Abschnitt des Flusses Morava bei Strážnice entblösst. Auf der Basis dieser Ablagerungen kommt eine Menge fossiler Windbrüche - Klötze, Stämme mit Ästen - und ganzer Baumstrünke in ursprünglicher Lage in situ erhalten vor. Ihre Gattungszusammensetzung ist folgend: Eiche /*Quercus* sp./ 30 Proben, Esche /*Fraxinus excelsior* s.l./ 9, Pappel /*Populus* sp./ 1, Schlehe /*Prunus spinosa*/ 1. Da es zur erhöhten Sedimentation der Überschwemmungsablagerungen erst seit dem 11. - 12. Jahrhundert kam, nehmen wir an, dass es zur Ablagerung der Windbrüche bei Strážnice im früher Mittelalter kam. Die Abwesenheit der Ulme in den Proben von Strážnice deutet an, dass es sich um Überreste einer eschenartigen Eichenaue handelt, die einst den Flusslauf der Morava säumte. Dieser Holzbestand war nur zeitweise in unmittelbarer Nähe des Flusses überschwemmt; der übrige Teil der Aue, wie die Grabungen in Mikulčice beweisen, war mit Ulmen-Eichenwäldern bewachsen, völlig ausserhalb des Bereiches der Überschwemmungen. Die Funde aus Strážnice bestätigen, dass im frühen Mittelalter in dem Gefilde des Flusses Morava eine harte Aue überwog und dass es zu ihrer Umwandlung in eine weiche Aue erst im späteren Mittelalter kam.

INTERDISCIPLINÁRNÍ RACIONALIZAČNÍ BRIGÁDA /IRB/ - VÝSLEDKY PRÁCE MORAVSKÉ SKUPINY ZA ROK 1976

Karel L u d i k o v s k ý , AÚ ČSAV Brno

Vladimír H a š e k , Geofyzika n.p. Brno

Cílem práce týmu vědeckých a technických pracovníků AÚ ČSAV, GEOFYZIKY n.p. Brno a specialistů z dalších ústavů ČSAV, ČSUP, VŠB ap. je aplikace geofyzikálních aj. přírodovědeckých metod v archeologii. Organizačně se IRB skládá ze dvou sekcí, respektujících historicky vzniklá pole působnosti - Čechy a Moravu. Patronace zastoupená zakládajícími složkami - AÚ ČSAV, Geofyzikou n.p. Brno a KU v Praze v čele s akademikem J. Poulíkem spolu s politickou, odborářskou a odbornou záštitou tvoří její opěrný a kontrolní systém. Praktickou činnost zajišťují operativní řídicí skupiny, jmenované ze specialistů příslušných pracovišť. Podpisem smluvních dokumentů zahájila IRB dnem 1.1.1976 svou činnost, která je považována za dlouhodobou.

Práce moravské skupiny se rozvíjí ve dvou hlavních směrech :

1. Terénní archeologická prospekce se zabývá metodicko-výzkumnými pracemi aplikovaného výzkumu všemi dostupnými a použitelnými metodami. Cílem je zjistit polohu a vypracovat geofyzikální schéma objektů a tím poskytnout archeologovi maximum informací před započítím vlastních odkrytů, a z dosažených výsledků vyvozovat metodické závěry pro řešení analogických úkolů terénní prospekce. Sleduje tedy nejen servisní, ale současně i výzkumnou stránku tohoto úkolu. Z dílčích složek této skupiny lze uvést metodicko-výzkumnou skupinu, měřičskou skupinu, fotogrametrii, kvarterní geologii atd.
2. Laboratorní sekce zahrnuje pomocná měření, rozborů, dokumentační metody atd. Vyhodnocuje nejen naměřená data, ale i získané nálezy a jiné informace. Z dílčích úseků lze uvést geochemii, speciální analýzy atd. a především v současné době intenzivně budovanou skupinu pro absolutní datování.

Skupina pro matematické metody a výpočetní techniku /samočinný počítač / a experimentální výzkum se podílí na vyhodnocování a ověřování výsledků obou shora uvedených odvětví.

Na úseku terénní prospekce pracovala metodicko-výzkumná skupina metodami : geoelektrickou /E /, magnetometrickou /M / a seismickou /S /. Měření byla provedena na těchto lokalitách :

Bořitov, o. Blansko /sídl., zvonc. poháry, M /; Dol. Věstonice, "Na pískách", o. Břeclav /sídl., slovan., E, M /; Křepice, o. Břeclav /pohřebiště, latén, M /; Mušov, o. Břeclav /řím. stanice, E, M /; Pavlov, o. Břeclav /paleolit. stanice, E, S /; Pohansko, o. Břeclav /hradiště, slovan., M /; Pobedim, o. Trenčín /hradiště, slovan., M /; Polešovice, o. Uher. Hradiště /sídl., latén, středov., M /; Sudice, o. Blansko /železář. pece, ml.d.řím., M /; Strachotín "Petrova louka", o. Břeclav /hradiště, slovan., M /; Vel. Bílovice, o. Břeclav /pohřebiště, slovan., M /; Židlochovice, o. Brno-v./hrobka, M /.

Laboratorní sekce vypracovala geochemické analýzy strusek a vzorků rud ze Sudic, vlastnosti hornin z Pobedim; měřičská skupina vyhotovila plán Sudic; skupina pro abs. datování položila TL sondy na Hostýně a připravuje měření vzorků paleomagnetickou metodou na pracovištích v Brně a Ostravě. Počítačem byla vyhodnocena a graficky dvoj- a trojrozměrně zobrazena první baterie pecí v Sudicích.

Výsledný vědecko-ekonomický efekt poskytl orientaci v terénu a tím vytvořil podmínky pro racionální využití pracovních kapacit, finanční a časové úspory atp. Laboratorní metody umožnily upřesnit geologicko-fyzikální model naleziště před výzkumem. Úloha počítače v oblasti časových úspor je obecně známá; jako příklad uvádíme automatické vyhodnocení naměřených dat, spojené se strojovým grafickým zobrazením ve dvou- a třírozměrné projekci, které je v posledním případě bez použití počítače vyloučeno. Význam speciálních chemických a přírodovědeckých analýz je obecně znám a stává se v současné době samozřejmou a nedílnou součástí interpretace.

Výsledky činnosti IRB byly předneseny členy řídicí skupiny na semináři o aplikaci geofyziky v archeologii v Nových Vozokanech, která pověřila organizací příští konference s mezinárodní účastí moravskou skupinu IRB. V rámci úzké spolupráce s AÚ SAV v Nitře provedou členové moravské skupiny některá měření i na Slovensku.

Závěrem lze konstatovat, že při řešení úkolu výzkumného charakteru dochází k týmové spolupráci odborníků různých profesí. Tímto úzkým kontaktem je zaručena mj. komplexnost řešení dané problematiky, efektivnost jednotlivých operací, využití strojového parku a tím i dosažení finančních úspor.

Poněvadž činnost IRB je nutné koordinovat s plánem a možnostmi jednotlivých zastoupených pracovišť, obrácí se operativní řídicí skupina na zájemce /především terénních měření / s žádostí, aby své požadavky na příští rok poslali nejpozději do listopadu běžného kalendářního roku.

L i t e r a t u r a :

- Interdisciplinární racionalizační brigáda pro uplatnění geofyzikálních metod v archeologii, Brno 1976, /ustavující dokumenty IRB jsou uloženy v AÚ ČSAV v Praze a v Brně, na Karlově universitě v Praze a v Geofyzice n.p. v Brně /.
- K. Ludikovský-V. Hlašek: Některé výsledky prací moravské sekce IRB v r. 1976, Sborník o geofyzikálních metodách v archeologii ze semináře ve Velkých Vozokanech /v tisku /.
- tíž : Interdisciplinární racionalizační brigáda, vyšší stupeň mezioborové spolupráce v geofyzikálním a archeologickém výzkumu, Geologický průzkum /v tisku /.
- tíž : Výroční zpráva úkolu "Aplikace geofyzikálních metod v archeologii", etapa-1976 /uloženo : AÚ ČSAV Brno, Geofyzika n.p. Brno /.
- Ludikovský-Hlašek-Souchopová-Fr. Obr. aj. : Sudice, železářské centrum z mladší doby železné: PV 1975, 1976; Geologický průzkum, Hutnické listy, Sborník OM Blansko 1975, 1976 /v tisku / - metodika GF výzkumu, archeologické výsledky, chemické rozborů atd.

Interdisziplinäre Rationalisierungsbrigade /IRB/ - Arbeitsergebnisse der mährischen Gruppe für das Jahr 1976. Arbeitsziel des Teams wissenschaftlicher und technischer Angestellten des AÚ ČSAV, des VEB Geofyzika Brno und Spezialisten aus weiteren Instituten der ČSAV, ČSUP, VŠB u.w. ist die Applikation geophysikaler und anderer naturwissenschaftlicher Methoden in der Archäologie. Organisatorisch besteht die IRB aus zwei Sektionen, der böhmischen und der mährischen. Die Patronanz durch die gründenden Bestandteile vertreten - AÚ ČSAV, VEB Geofyzika Brno und Karlsuniversität in Praha an der Spitze mit AKM J. Poulik, gemeinsam mit der politischen, gewerkschaftlichen und fachmännischen Schirmherrschaft bilden ihr Stütz- und Kontrollsystem. Die praktische Tätigkeit sichern operative Leitungsgruppen aus Spezialisten der zuständigen Arbeitsstellen bestehend. Ihre Tätigkeit eröffnete die IRB am 1.1. 1976.

Die Arbeit der mährischen Gruppe entfaltet sich in zwei Richtungen :

1. Die archäologische Terram prospektion befasst sich mit methodischen Forschungsarbeiten der applizierten Grabung, deren Ziel darin besteht, das geophysikale Schema der archäologischen Objekte

auszuarbeiten und so dem Archäologen das Maximum an Informationen vor Beginn der Abdeckungen zu gewähren, und rückwirkend aus den erzielten Ergebnissen methodische Schlussfolgerungen zur Lösung analogischer Aufgaben der Terrainprospektion zu folgern. Sie verfolgt also nicht nur den Service-, sondern gleichzeitig auch den Forschungsstandpunkt der Aufgabe.

2. Die laboratorische Sektion schliesst Hilfsmessungen, Analysen, Dokumentationsmethoden usw. ein. Sie wertet die vermessenen Daten, aber auch die gewonnenen Funde und andere Informationen /Geochemie, Analysen; aufgebaut wird die Gruppe für die absolute Datierung / aus. Die Gruppe für mathematische Methoden und für Rechnungstechnik /selbsttätiger Zähler / und experimentale Grabung beteiligt sich an der Auswertung und Beglaubigung der Ergebnisse der oben angeführten Zweige.

Auf dem Gebiet der Terrainprospektion arbeitete die methodische Forschungsgruppe mit der geoelektrischen /E /, magnetometrischen /M / und seismischen /S / Methode und nahm Messungen auf diesen Lokalitäten vor : Bořitov, Bez. Blansko /Siedlung der Glockenbecherkultur, M /; Dolní Věstonice, "Na pískách", Bez. Břeclav /slawische Siedlung, E,M /; Křepice, Bez. Břeclav /latènezeitliches Gräberfeld, M /; Mušov, Bez. Břeclav /römische Station, E,M /; Pavlov, Bez. Břeclav /paläolithische Station, E,S /; Pohansko, Bez. Břeclav /slawischer Burgwall, M /; Pobedim, Bez. Trenčín /slawischer Burgwall, M /; Polešovice, Bez. Uh. Hradiště /Siedlung, latènezeitlich, mittelalterlich, M /; Sudice, Bez. Blansko /Eisenverhüttungsöfen, jüngere römische Kaiserzeit, M /; Strachotín "Petrova louka", Bez. Břeclav /slawischer Burgwall, M /; Vel. Bílovice, Bez. Břeclav /slawisches Gräberfeld, M /; Židlochovice, Bez. Brno-venkov /Gruft, Mittelalter, M /.

Die laboratorische Sektion arbeitete geochemische Analysen von Schlacken und Erzen aus Sudice, Gesteineigenschaften aus Pobedim aus; die Gruppe für die absolute Datierung legte TL Sonden auf Hostýn und bereitet eine Messung von Proben durch die paläomagnetische Methode auf den Arbeitsplätzen in Brno und Ostrava vor. Mit dem Zähler wurden die ersten Ofenbatterien in Sudice bewertet und graphisch zwei- sowie dreidimensional wiedergegeben.

Die Tätigkeitsergebnisse der IRB wurden von den Mitgliedern der Leitungsgruppe am Seminar über die Applikation der Geophysik in der Archäologie in Nové Vozokany vorgetragen. Mit der Organisation der nächsten Konferenz mit ausländischer Beteiligung wurde die mährische Gruppe der IRB beauftragt. Im Rahmen der engen Zusammenarbeit mit dem AÚ SAV in Nitra werden Mitglieder der mährischen Gruppe einige Messungen auch in der Slowakei vornehmen.

Abschliessend kann festgestellt werden, dass es bei der Lösung von Forschungsaufgaben zu einer Teamzusammenarbeit von Fachmännern verschiedener Professionen kommt; durch diesen engen Kontakt ist ausser anderem die komplexe Lösung der gegebenen Problematik, die Effektivität der einzelnen Operationen, die Ausnutzung des Maschinenparkes und somit auch die Erzielung von zeitlichen und finanziellen Ersparnissen gewährleistet.

V Ý Z K U M Y A Z Á C H R A N N Ě A K C E N A M O R A V Ě V R O C E 1 9 7 6

1. Albrechtice /okr. Karviná /: středověk
2. Babice /okr. Uherské Hradiště /: středověk
3. Blatnice /okr. Třebíč /: kultura zvoncovitých pohárů
4. Blazice /okr. Kroměříž /: doba halštatská
5. Blučina /okr. Brno-venkov /: kultura velatická, horákovská, slovanská
6. Borotice /okr. Znojmo /: kultura středodunajská mohylová
7. Bořitov /okr. Blansko /: kultura zvoncovitých pohárů
8. Brno /okr. Brno-město /: středověk
9. Brno-Bohunice /okr. Brno-město /: kultura horákovská
10. Brno-Brněnské Ivanovice /okr. Brno-město /: kultura moravská malovaná, popelnicových polí, doba laténská, středověk
11. Brno-Komárov /okr. Brno-město /: středověk
12. Brno-Královo Pole /okr. Brno-město /: doba bronzová
13. Brno-Líšeň /okr. Brno-město /: kultura velatická
14. Brno-Řečkovice /okr. Brno-město /: kultura podolská, horákovská, doba římská
15. Brno-Starý Lískovec /okr. Brno-město /: kultura šňůrová, zvoncovitých pohárů, starší doba bronzová, kultura velatická, doba římská, kultura slovanská
16. Bruntál /okr. Bruntál /: středověk
17. Břeclav /okr. Břeclav /: kultura slovanská
18. Březí u Mikulova /okr. Břeclav /: neolit
19. Bulhary /okr. Břeclav /: paleolit, neolit, kultura horákovská, doba laténská, středověk
20. Dětmárovice /okr. Karviná /: paleolit
21. Diváky /okr. Břeclav /: paleolit
22. Dobrochov /okr. Prostějov /: kultura lužických popelnicových polí
23. Dolní Věstonice /okr. Břeclav /: paleolit, kultura moravská malovaná, kanelovaná, zvoncovitých pohárů, únětická, věteřovská, velatická, doba římská, kultura slovanská
24. Hlinsko /okr. Přerov /: paleolit, kultura kanelovaná
25. Hluk /okr. Uherské Hradiště /: kultura slovanská
26. Holasovice /okr. Opava /: doba římská
27. Holešov /okr. Kroměříž /: paleolit

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1976.

- Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : doc. dr. B. Klíma, A. Životská
Na titulním listě : Bronzová přezka ze slovanského sídliště v Mutěnicích
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Guttwaldov, provoz 34 -
Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI-73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné